

Pokazatelji poslovne aktivnosti (efikasnosti)

UNIVERZITET SINGIDUNUM

Pokazatelji aktivnosti (efikasnosti)

Pokazatelji aktivnosti pokazuju koliko privredno društvo efikasno koristi svoje resurse pa se zato nazivaju i pokazatelji efikasnosti.

Cilj svih privrednih društava je da što efikasnije koriste svoja fiksna i obrtna sredstva i da sa što manjim ulaganjima ostvare što veći obim poslovne aktivnosti.

Prema tome finansijski pokazatelji aktivnosti predstavljaju odnos između prihoda i rashoda sa jedne strane, i ulaganja u poslovna sredstva sa druge strane.

Pokazatelji aktivnosti povezuju informacije iz bilansa stanja i bilansa uspeha, te na osnovu odnosa između tih pozicija se utvrđuje efikasnost poslovanja privrednog društva, odnosno koeficijent obrta neke od formi poslovnih sredstava.

U literaturi i praksi najčešće se primenjuju sledeća racia aktivnosti tj. koeficijenti obrta:

- Koeficijent obrta kupaca;
- Koeficijent obrta dobavljača;
- Koeficijent obrta zaliha;
- Koeficijent obrta robe (trgovina);
- Koeficijent obrta ukupnih obrtnih sredstava;
- Koeficijent obrta neto obrtnih sredstava;
- Koeficijent obrta fiksnih sredstava;
- Koeficijent obrta ukupnih poslovnih sredstava;
- Koeficijent obrta sopstvenih sredstava.

Koeficijent obrta kupaca

Koeficijent obrta kupaca pokazuje koliko puta u toku godine privredno društvo naplati svoja potraživanja.

Iznos potraživanja od kupaca zavisi od obima realizacije, politike kreditiranja kupaca i efikasnosti naplate potraživanja od kupaca.

Ovaj koeficijent pokazuje koliki je vremenski period u kome mi kreditiramo kupce, odnosno koliko dana prosečno prođe od prodaje robe kupcima do naplate potraživanja.

Koeficijent obrta kupaca

Što je ovaj koeficijent manji, privredna društva efikasnije vrše naplatu svojih potraživanja.

Ovaj ratio pokazuje na koliko dinara neto prihoda od prodaje 1 dinar ostaje nenaplaćen u saldu potraživanja od kupaca.

Formula za ovaj pokazatelj glasi:

Koeficijent obrta kupaca = Neto prihod od prodaje / Prosečan saldo kupaca

Prosečan saldo kupaca = (Saldo kupaca na početku godine + Saldo kupaca na kraju godine) / 2

Prosečan period naplate potraživanja = 365 (dana) / Koeficijent obrta kupaca

Koeficijent obrta dobavljača

Koeficijent obrta dobavljača pokazuje koliko puta u toku godine izmirimo obaveze prema dobavljačima.

Ovaj koeficijent pokazuje koliki je vremenski period u kome smo kreditirani od strane dobavljača, odnosno koliko dana prosečno prođe od nabavke robe od dobavljača do izmirivanja obaveza prema njima.

Formula za ovaj pokazatelj glasi:

Koeficijent obrta dobavljača = Ukupne godišnje nabavke na kredit / Prosečan saldo dobavljača

Prosečan saldo dobavljača = (Saldo dobavljača na početku godine + Saldo dobavljača na kraju godine) / 2

Prosečan period plaćanja obaveza = 365 (dana) / Koeficijent obrta dobavljača

Koeficijent obrta zaliha

Koeficijent obrta zaliha pokazuje koliko puta se u toku godine zalihe konvertuju u gotovinu.

Ovaj pokazatelj pokazuje koliko se puta prosečno u toku godine zalihe obrnu u privrednom društvu, odnosno na koliko dinara cene koštanja realizovanih proizvoda 1 dinar ostaje vezan u zalihama na kraju godine. Od brzine obrta zaliha direktno zavisi likvidnost i solventnost a indirektno i profitabilnost privrednog društva.

Poželjno je da ovaj ratio bude što veći, jer to znači da privredno društvo efikasno pretvara zalihe u gotovinu.

Formula za ovaj pokazatelj glasi:

Koeficijent obrta zaliha = Cena koštanja realizovanih proizvoda / Prosečna vrednost zaliha

Prosečna vrednost zaliha = (Saldo zaliha na početku godine + Saldo zaliha na kraju godine) / 2

Prosečno vreme trajanja jednog obrta = 365 (dana) / Koeficijent obrta zaliha

Koeficijent obrta zaliha

Ukupne zalihe preduzeća se u praksi često sastoje iz tri vrsta zaliha: zaliha sirovina i materijala, zaliha nedovršene proizvodnje i zaliha gotovih proizvoda.

Za efikasno upravljanje zalihama potrebno je koeficijente ukupnih zaliha raščlaniti na parcijalne koeficijente obrta pojedinih vrsta zaliha, kako bi se sagledala relativna likvidnost odnosno brzina obrta svake od njih.

Tek na taj način se mogu donositi preciznije upravljačke mere u cilju ubrzanja obrta konkretne vrste zaliha.

Koeficijent obrta robe (trgovina)

Ovaj pokazatelj je veoma važan za trgovinska preduzeća jer govori o tome koliko puta u toku godine se zalihe trgovačke robe konvertuju u gotovinu.

Brži obrt znači brže pretvaranje zaliha u gotovinu, što se smatra povoljnim pokazateljem.

Formula za ovaj pokazatelj glasi:

**Koeficijent obrta robe = Nabavna vrednost
prodate robe / Prosečna vrednost robe**

**Prosečna vrednost robe = (Saldo robe na početku
godine + Saldo robe na kraju godine) / 2**

Koeficijent obrta ukupnih obrtnih sredstava

Koeficijent obrta ukupnih obrtnih sredstava pokazuje koliko puta u toku godine su obrtna sredstva korišćena za plaćanje troškova i rashoda, pa ovaj pokazatelj pokazuje koliko su efikasno korišćena obrtna sredstva za finansiranje rashoda.

Što je ovaj koeficijent veći to znači da privredno društvo efikasnije koristi svoja obrtna sredstva.

Nedovoljan koeficijent obrta obrtnih sredstava znači da privredno društvo ne koristi efikasno svoja obrtna sredstva u poslovanju.

Formula za ovaj pokazatelj glasi:

Koeficijent obrta ukupnih obrtnih sredstava =
Ukupni poslovni rashodi / Prosečna obrtna
sredstva

Prosečna obrtna sredstva = (Obrtna sredstva na
početku godine + Obrtna sredstva na kraju
godine) / 2

Koeficijent obrta neto obrtnih sredstava

Koeficijent obrta neto obrtnih sredstava je veoma specifičan i karakterističan zato što je poželjno da on bude što niži jer stavlja u odnos pozicije neto prihoda od prodaje i neto obrtnih sredstava koja se finansiraju iz dugoročnih izvora finansiranja. Pa samim tim veća pokrivenost obrtnih sredstava dugoročnim izvorima smanjuje koeficijent obrta.

Povoljnija je varijanta smanjenja ovog koeficijenta jer to znači rast neto obrtnih sredstava, odnosno veću pokrivenost obrtnih sredstava dugoročnim izvorima, što je dobro za likvidnost.

Formula za izračunavanje koeficijenta obrta neto obrtnih sredstava glasi:

$$\text{Koeficijent obrta neto obrtnih sredstava} = \frac{\text{Neto prihod od prodaje}}{\text{Prosečna neto obrtna sredstva}}$$

Formula za izračunavanje prosečnih neto obrtnih sredstava glasi:

$$\text{Prosečna neto obrtna sredstva} = \frac{(\text{Prosečna neto obrtna sredstva na početku godine} + \text{Prosečna neto obrtna sredstva na kraju godine})}{2}$$

Koeficijent obrta stalnih (fiksnih) sredstava

Koeficijent obrta stalnih (fiksnih) sredstava pokazuje koliko privredno društvo efikasno koristi stalna sredstva u poslovanju.

Kao standard za poređenje se koristi prosek za tu granu delatnosti.

Nedovoljan koeficijent obrta stalnih (fiksnih) sredstava znači da se stalna imovina nedovoljno koristi, odnosno to je indikator suvišnog ulaganja u stalnu imovinu.

Nizak koeficijent obrta stalnih sredstava može da potiče i zbog loše strukture dugoročnih ulaganja u poslovnu imovinu.

Formula za izračunavanje koeficijenta obrta stalnih sredstava glasi:

$$\text{Koeficijent obrta stalnih sredstava} = \frac{\text{Neto prihod od prodaje}}{\text{Prosečna stalna sredstva}}$$

Formula za izračunavanje prosečnih stalnih (fiksni) sredstava glasi:

$$\text{Prosečna stalna sredstva} = \frac{\text{Prosečna stalna sredstva na početku godine} + \text{Prosečna stalna sredstva na kraju godine}}{2}$$

Koeficijent obrta sopstvenih sredstava

Koeficijent obrta sopstvenih sredstava pokazuje koliko efikasno privredno društvo koristi sopstvena sredstva (pribavljena iz sopstvenih izvora finansiranja).

Ovaj koeficijent pokazuje koliko je dinara neto prihoda od prodaje ostvareno na 1 dinar sredstava finansiranih iz sopstvenih izvora finansiranja.

Ovaj pokazatelj je veoma specifičan jer stavlja u odnos neto prihode od prodaje i sopstvena poslovna sredstva odnosno odnosno rentabilnost sa jedne strane i finansijsku strukturu sa druge strane.

Formula za izračunavanje koeficijenta obrta sopstvenih sredstava glasi:

**Koeficijent obrta sopstvenih sredstava = Neto
prihod od prodaje / Sopstvena poslovna sredstva**

Koeficijent obrta ukupnih poslovnih sredstva

Koeficijent obrta ukupnih poslovnih sredstva pokazuje koliko efikasno privredno društvo koristi ukupna poslovna sredstva.

Ovaj pokazatelj pokazuje koliko se puta prosečno obrnu poslovna sredstva u toku godine, odnosno koliko dinara neto prihoda od prodaje je ostvareno na svaki dinar angažovanih ukupnih sredstava.

Ovo je najopštiji, sintetički pokazatelj od svih prethodno izloženih parcijalnih racio pokazatelja.

Nije propisan standard za njegovo poređenje, pa se može porediti sa pokazateljima drugih privrednih društava iz iste privredne grane ili sa vrednošću ovog pokazatelja prethodnih godina u tom privrednom društvu.

Formula za izračunavanje koeficijenta obrta ukupnih poslovnih sredstava glasi:

$$\text{Koeficijent obrta ukupnih poslovnih sredstva} = \frac{\text{Neto prihod od prodaje}}{\text{Ukupna poslovna sredstva}}$$

Pokazatelji poslovne aktivnosti na primeru preduzeća „Metalac“.

Pokazatelji poslovne aktivnosti	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Koeficijent obrta kupaca	3.81	4.11	3.63	4.04	4.16	4.75
Prosečan period naplate	95.74	88.77	100.63	90.4	87.64	76.9
Koeficijent obrta dobavljača	5.47	5.8	4.69	5.68	6.04	5.84
Prosečan period isplate	66.71	62.97	77.88	64.25	60.43	62.47
Koeficijent obrta zaliha	2.57	2.43	1.84	2.16	2.35	2.41
Broj potrebnih dana	142.17	153	198.89	168.87	155.33	151.2
Koeficijent obrta obrtnih sredstava	1.38	1.43	1.11	1.18	1.25	1.38
Broj potrebnih dana	264.96	256.03	328.26	309.06	292.86	265.17
Koeficijent obrta stalnih sredstava	1.89	2.13	1.78	2.12	2.41	2.76
Broj potrebnih dana	192.97	171.62	205.22	172.49	151.44	132.13
Koeficijent obrta ukupnih sredstava	0.86	0.94	0.75	0.84	0.9	1.01
Broj potrebnih dana	422.41	389.34	484.43	436.32	405.65	360.27